

وضعیت سیاسی در آغاز جنگ

محمدجواد اکبرپوربازرگانی

یژه‌هشگر تاریخ جنگ ایران و عراق

بنی صدر، اولین رئیس جمهور ایران، باتوجه‌به ویژگی‌های شخصیتی و فکری خود، سعی داشت بر همه امور کشور مسلط شود. وی پس از دریافت حکم «فرماندهی کل قوا» به‌جای اینکه از این موقعیت برای پیشبرد منافع ملی و امور جنگ بهره جوید، از آن برای تشدید اختلاف بین ارتش و سپاه و تحکیم موقعیت خود علیه نیروهای خط امام استفاده می کرد و همین مسئله باعث ناتوانی کشور در دفع تجاوز عراق در ماه‌های اول جنگ شد. وی در پاسخ به اینکه چرا از اشغال سرزمین‌های ایران به‌وسیله ارتش عراق جلوگیری نمی شود، می گفت باید فعلا زمین داد تا زمان راه به دست آورد.

در دوره فرماندهی بنی صدر، در ع‌ماه اول جنگ تا ۴۶ اسفند ۱۳۵۹، ۴ عملیات بزرگ طرح‌ریزی و اجرا شد که به‌دلیل اتخاذ راهبرد غلط جنگ کلاسیک، همه آن‌ها با شکست مواجه شد:

عملیات اول: در ۲۳مهر ۱۳۵۹ در غرب کرخه اجرا شد که قرار بود با ۲لشکر، همه منطقه عملیات فتح‌المبین را آزاد کنند. در طرح این گونه پیش‌بینی شده بود که وقتی به فکه رسیدند، باید به‌سمت العماره و چزابه بروند که موفقیتی نداشت.

عملیات دوم: در ۱۳آبان ۱۳۵۹ در جاده ماهشهرآبادان اجرا شد که قرار بود با یک لشکر حصر آبادان را بشکنند که در این عملیات هم شکست خوردند.

عملیات سوم: عملیات نصر یا هویزه در ۱۵دی ۱۳۵۹ اجرا شد که قرار بود با ۲لشکر زرهی، کل منطقه عملیاتی بیت‌المقدس را آزاد کنند، خرمشهر و تنومه را هم بگیرند و در شرق بصره پدافند کنند. این عملیات هم شکست خورد.

عملیات چهارم: به‌نام توکل در جاده ماهشهرآبادان برای شکستن حصر آبادان طرح‌ریزی شده بود و در ۲۰دی ۱۳۵۹ اجرا شد که آن‌هم شکست خورد.

بنی صدر بعد از این تلاش‌های ناکام، ۳راه‌حل پیش روی خود داشت:

۱- این سلسله عملیات‌ها را ادامه بدهد که توان و روحیه لازم برای ادامه چنین سیاستی در وی وجود نداشت.

۲- تغییر رویه و بیشنش بدهد و حضور سپاه و بسیج را به‌طور قطعی و در صحنه جنگ بپذیرد که این راه‌حل باتوجه‌به تفکر بنی صدر و یافت حاکم بر ارتش امکان پذیر نبود.

۳- با تشدید بحران‌های داخلی به موفقیت‌های سیاسی اتکا کند و از این طریق، هم شکست در جبهه‌های جنگ را پوشش دهد و هم قدرت خود را در داخل تثبیت کند.

بنی صدر در مواجهه با ۳راه‌حل یادشده، به‌دلیل گوناگون راه سوم را انتخاب کرد و در مقابل امام خمینی(ره) و یاران امام صفا رایی کرد. با آغاز مرحله سیاسی تلاش‌های بنی صدر، ارتش در صحنه جنگ راهبرد آفندی را رها کرد و به پدافند پرداخت.

به‌این ترتیب بنی صدر با دامن‌زدن به اختلاف بین ارتش و سپاه و بسیج و همچنین اختلاف با مسئولان سیاسی دیگر، نتوانست اقدامی برای بازپس‌گیری مناطق اشغالی انجام دهد و درنهایت با تن دادن به همکاری با سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، یک بحران داخلی سیاسی‌نظامی را در خرداد ۱۳۶۰ در کشور به وجود آورد که برای ارتش عراق امر مطلوبی محسوب می‌شد.

خلبان خوش نیت، نخستین شهیدی که در مشهد تشییع شد

۸مهر ۱۳۵۹، در دست ۱۰روز پس از آغاز جنگ تحمیلی، مردم مشهد پیکر نخستین شهید دفاع مقدس را تشییع کردند. خلبان شهید غلامعلی خوش‌نیت کارپزبالا، نخستین شهیدی است که در مشهد مقدس تشییع می‌شود. او که از خلبانان عملیات کمان ۹۹ بود، صبح سوم مهرماه برای بمباران نیروهای دشمن در حداقل مهران تا دهلران به پرواز درمی‌آید و با وجود آتش سنگین دشمن، به موفقیت هدف را بمباران می‌کند، اما در راه بازگشت درحالی‌که ارتفاع خود را برای فرود در دزفول به حداقل می‌رساند، در فائال مورد اصابت پدافند قرار می‌گیرد و به شهادت می‌رسد. روزنامه خراسان در گزارشی در صفحه نخست ۹مهرماه این خبر را منعکس کرده است:

به‌گزارش خبرنگار ما، روز گذشته جنازه شهید سرگرد خلبان علی خوش‌نیت که درگیری با نیروهای عراقی شهید شده بود، با شکوه خاصی تشییع شد. همین گزارش حاکی است که ساعت ۱۰صبح روز گذشته تشییع جنازه سرگرد شهیدعلی خوش‌نیت از بیمارستان لشکر شروع و از خیابان‌های بهار، میدان امام‌رضا و خیابان امام‌رضا عبور داده شد. در این تشییع جنازه که با شکوه فراوان و در میان حلقه‌های گل برگزار شد، استاندار، حجت‌الاسلام هاشمی‌نژاد، جمعی از روحانیان، سپاه پاسداران، نیروی هوایی و طبقات مختلف مردم شرکت کردند. مردم در حالی که فریاد می‌زدند «شهیدان زنده‌اند!.. اکبر، به خون آغشته‌اند!.. اکبر»، به‌سوی حرم امام‌رضاع(ع) حرکت و سپس در حرم امام‌رضاع(ع) اجتماع کردند. ابتدا آقای غفوری‌فرد، استاندار خراسان، سخنانی درباره مقام شهید ایراد کرد و پس از آن، حجت‌الاسلام هاشمی‌نژاد پشت تریبون قرار گرفت و در گوشه‌ای از سخنان خود گفت: صدام حسین خائن فکری می‌کرد که می‌تواند ارتش ایران را شکست دهد و لقمه چربی را برای خود با یک حمله به مرزهای ایران تهیه کند و بعد ژاندارم آمریکای جهان‌خوار در منطقه شود. خبرنگار ما در گزارش خود می‌افزاید: در این مراسم خانواده شهید نیز شرکت کردند و جنازه سرگرد خلبان علی خوش‌نیت در مراسم باشکوهی در صحن حرم امام‌رضاع(ع) به خاک سپرده شد.

روزنامه شهرامیدوزشگونی

۲شنبه ۲۰بهمن ۱۳۵۹ ۴۰عملیات ۳۳۰۰شهید

۱۳

پیکار مسلح

باقی به آینه جنب خود نگاه کرد، اما اثری از شماره ۲ نبود.»
۴۰سال بی‌خبری
هر ۲خلبان پرند شماره ۲، مفقودالتر می‌شوند. در خلال سال‌های بی‌خبری، اخبار متفاوتی از زنده‌بودن خلبان محمدی می‌رسد. خلبان ازاده محمدی نوخندان، که هیچ اثری از آن‌ها به دست نیامده است، در دوران اسارت تصویر کلاه هلمت سالمی را با نام اسدا.. محمدی در موزه جنگ عراق می‌بیند. اسرای دیگری نیز اسم ایشان را بر روی دیوار زندان ابو‌غریب دیده بودند. ضمن اینکه در ۲۵مهر ۵۹نیز اسدا.. در

پیروز آسمان

مصطفی صغیری در مرداد۱۳۳۴در کرمانشاه متولد شد. پس از پایان تحصیلات در مهر۱۳۵۳به نیروی هوایی پیوست و پس از سپری کردن دوره پیشرفته پرواز در آمریکا، در اواخر سال۵۵به ایران بازگشت و به‌عنوان خلبان اف۴انتخاب و به پایگاه نهم شکاری منتقل شد. او در جریان عملیات ۲فروردین جنگنده ایرانی در صبح روز ۲۳مهر۱۳۵۹، کمک‌خلبان اسدا.. محمدی بود که از سرلشکر خلبان مصطفی صغیری نیز مانند اسدا.. محمدی هیچ اطلاعی در دست نیست. او مانند همه خلبانان ارتش، روبه‌رو هواپیمای جنگی عکسی به یادگار دارد. شبوه ایستادن یا نشستن خلبانان در برابر هواپیمای جنگنده، به‌صورت سنتی، ثابت و مشخص است، اما او رستی متفاوت در برابر هواپیمای جنگنده گرفته و تصویری تاریخی و دل‌نشین از خود به یادگار گذاشته است که این همان تصویر است.

درنگ

غروب کرد، گِزارش این عملیات روی میز صدام بود. پایگاه‌های هوایی بغداد، العماره، نینوا، ذیقار، بصره و کرکوک ویران شدند و فرودگاه‌های اصلی کشور از کار افتاده بودند. ۲پالیشگاه نفت کرکوک و بصره خسارت زیادی دیدند و مخازن نفت موصِل و تأسیسات گازی کرکوک به‌شدت آسیب دیده بودند. این‌ها جدا از لطماتی بود که به پل‌های ارتباطی، تأسیسات نظامی و هواپیماهای جنگی عراق وارد شده بود. عراق تا ماه‌ها پس از این عملیات توان پشتیبانی هوایی از نیروهای زمینی‌اش را نداشت.

انتقام، عملیات کوچکی بود؛ چیزی برای سرگرم نگه‌داشتن عراقی‌ها تا عملیات اصلی زیر نظر فرمانده نیروی هوایی طرح‌ریزی شود. سرلشکر جواد فکوری دستور طرح‌ریزی عملیات گسترده هوایی به خاک عراق را صادر کرد و طرح ۹۹صفحه‌ای آن در آخرین دقیق شب ۳۱شهریورماه آماده شد. تا صبح، پایگاه‌های هوایی تهران، همدان، بوشهر، تبریز، دزفول، شیراز و اصفهان مشغول آماده‌سازی هواپیماهایی بودند که باید با طلوع خورشید عملیات را آغاز می‌کردند. نخستین روز پاییز آخرین سال دهه ۵۰

محسن ظهوری، یژه‌هشگر تاریخ شفایی: صدام جنگ با ایران را با ورود نیروهای زمینی‌اش به ایران و بمباران هوایی فرودگاه‌های اهواز، تهران، همدان، سسندج، تبریز، بوشهر، کرمانشاه و اسلام‌آباد در ۳۱شهریور ۱۳۵۹ آغاز کرده بود و ۳ساعت پس از آن، طعم نخستین پاسخ ایران را چشیده بود؛ زمانی‌که ۸جنگنده فانتوم در عملیاتی به‌نام انتقام، ۲پایگاه هوایی تشییعیه و کوت را در خاک عراق بمباران کردند.

شهیدی هفته

غلامرضا ستارزاده
تاریخ تولد: ۱۳۳۷/۴/۱
محل تولد: مشهد
تاریخ شهادت: ۱۳۶۱/۱۱/۲۰
محل شهادت: سرو
نام گلزار: خواجه ربیع

حمید تاج‌گلی
خلیل‌آباد
تاریخ تولد: ۱۳۴۲/۶/۱۹
محل تولد: مشهد
تاریخ شهادت: ۱۳۶۶/۱۱/۲۰
محل شهادت: ماهوت
نام گلزار: حرم مطهر

حمیدرضا غفوری‌شیراف
تاریخ تولد: ۱۳۴۴/۵/۱
محل تولد: مشهد
تاریخ شهادت: ۱۳۶۶/۱۱/۲۰
محل شهادت: شلمچه
نام گلزار: حرم مطهر

رجبعلی حمزه‌ای
تاریخ تولد: ۱۳۳۲/۴/۱
محل تولد: مشهد
تاریخ شهادت: ۱۳۶۶/۱۱/۲۰
محل شهادت: اروندرود
نام گلزار: روستای چشمه علی‌مون

محمدرحمن احسن
تاریخ تولد: ۱۳۳۵/۱/۲۸
محل تولد: نخل‌آشرف
تاریخ شهادت: ۱۳۶۶/۱۱/۲۰
محل شهادت: بستان
نام گلزار: بهشت رضا

مهدی بنانی‌مقدم
تاریخ تولد: ۱۳۳۸/۱۱/۱۷
محل تولد: مشهد
تاریخ شهادت: ۱۳۶۶/۱۱/۲۰
محل شهادت: شلمچه
نام گلزار: بهشت رضا

مهدی بنانی‌مقدم
تاریخ تولد: ۱۳۳۸/۱۱/۱۷
محل تولد: مشهد
تاریخ شهادت: ۱۳۶۶/۱۱/۲۰
محل شهادت: شلمچه
نام گلزار: بهشت رضا

۲۰ بهمن ۱۳۶۳

منطقه عملیات: غرب-میمک
نوع یا نام عملیات: پدافند
یگان‌های شرکت‌کننده: ارتش

نتیجه عملیات:

انهدام ۱۳ انبار مهمات و ۴ سنگر اجتماعی و انفرادی و انهدام تعدادی از سلاح‌های سبک و سنگین دشمن و عقب‌نشینی آن‌ها با ۶۰کشته و زخمی

۲۱ بهمن ۱۳۵۹

منطقه عملیات: شمال غرب-مربوان
نوع یا نام عملیات: پدافند
یگان‌های شرکت‌کننده: ارتش

نتیجه عملیات:

عملیات دشمن با شکست مواجه شده و بیش از ۱۲۰ نفر از عراقی‌ها کشته و زخمی شدند

۲۲ بهمن ۱۳۶۵

منطقه عملیات: غرب-سومارو کنگا‌کوش
نوع یا نام عملیات: تک محدود
یگان‌های شرکت‌کننده: ارتش

نتیجه عملیات:

تصرف ارتفاعات استراتژیک ۲۷۷ و ۲۴۱

۲۳ بهمن ۱۳۶۶

منطقه عملیات: شمال غرب-سیدصادق
نوع یا نام عملیات: ایذایی
یگان‌های شرکت‌کننده: ارتش و سپاه

نتیجه عملیات:

گزارشی از نتایج عملیات ثبت نشده است البته اگر شهر سیدصادق تصرف می‌شد چون تنها جاده ارتباطی شهر پنجویں به این شهر بود، امکان تسلط یافتن کامل بر این شهر هم فراهم می‌شد